

Høyesterett - Rt-1935-981

Instans	Høyesterett - dom.
Dato	1935-03-19
Publisert	Rt-1935-981
Stikkord	(Bygland-dommen) Konkurslov (1863) § 43.
Sammendrag	<p>Efter at gaarden var frasolgt faren ved tvangsauksjon, skaffet han sig laan til at løse gaarden paa odel for sin umyndige sønn, til hvem skjøte blev utstedt. Denne gikk senere konkurs men hadde umiddelbart før overdradd gaarden til sin eldste bror.</p> <p>Koukursboet krever gaarden med løsøre inndradd i boet. Heri faar det ikke medhold, idet faren (eller nu han dødsbo) ansees for den hele tid at ha vært den reelle eier. - Et mindretall, som er enig i at skjøtningen til konkursdebitor var pro forma, anser boet berettiget til at inndra gaarden, da kreditorer, som hadde ydet ham kreditt i tillit til hans formelle hjemmel maatte ha krav paa at søke dekning i gaarden. Overdragelsen til den eldste bror maatte omstøtes i medhold av N. L. 5-13-44, jfr. konkurslovens § 43. Det paa gaarden værende løsøre, hvortil konkursdebitor ikke hadde hatt nogen legitimasjon som eier, kunde derimot ikke kreves inndradd i boet.</p>
Saksgang	L.nr. 57/1 s.a.
Parter	Johans Byglands konkursbo (ved boets bestyrer overrettssakfører Olav Lien) mot Eivind Bygland (advokat D. Cappelen).
Forfatter	Dahl, Evensen, Aars, Schjelderup, Klæstad, Næss og Berg.
Sist oppdatert	

Sakens gjenstand og nærmere omstendigheter fremgaar av dom avsagt den 20 desember 1932 av Vest-Telemark herredsrett

Side 982

med domsmenn. Ved dommen blev saksøkte Eivind Bygland frifunnet og hos saksøkeren Johans Byglands konkursbo tilkjent kr. 250 i saksomkostninger.

Konkursboet har paaanket dommen i sin helhet til Høiesterett. Den ankende part mener at herredsretten har tatt feil, naar den har antatt, at Johans Bygland aldri har vært eier av den omprosederte eiendom gnr 64 bnr 1 Bygland i Kviteseid, og at det paa Bygland den 20 mai 1932 registrerte løsøre ikke tilhørte Johans Bygland. Subsidiært hevder boet at Johans Bygland maa ansees at ha besiddet eiendommen paa egne og søskendes vegne saaledes at disse med sine andeler hefter for de av ham stiftede forpliktelser.

Den ankende part har nedlagt saadan paastand: «Eivind Bygland dømmes til at tilbakelevere til Johans Byglands konkursbo gaarden Bygland gnr 64 bnr 1 av skyld mark 4,47 i Kviteseid og det løsøre som blev registrert paa Bygland den 20 mai 1932. Subsidiært: Eivind Bygland dømmes til at tilbakelevere til Johans Byglands konkursbo en saa stor andel av verdien av gaardens og det registrerte løsøre som det efter rettens skjøn tilkommer konkursboet, maksimum kr. 5000. For alle tilfelle paastaaes boet tilkjent saksomkostninger hos saksøkte for herredsretten og Høiesterett.»

For motparten, Eivind Bygland, som for Høiesterett er meddelt bevilling til fri sakførsel, har den opnevnte sakfører nedlagt følgende paastand: «1. At underrettens dom stadfestes. 2. At den ankende part, Johans Byglands konkursbo tilpliktet at utrede sakens omkostninger. 3. At der for mig som beneficert sakfører fastsettes et passende salær at utbetale av det offentlige.»

For Høiesterett er fremlagt en del nye dokumenter, hvorblandt utskrifter av be vi soptagelser foretatt henholdsvis ved Nedre Telemark herredsrett den 15 juni 1933 og ved VestTelemark herredsrett den 19 og 20 september s.a.

Høiesterett kommer til samme resultat som herredsretten - og tiltreder i det vesentlige herredsrettens begrunnelse. Man finner det dog unødvendig at uttale noget om hvorledes forholdet vilde ha - vært at bedømme overfor den enkelte kreditor som maatte ha faatt utlegg i eiendommen, ukjent med at skjøteinnehaveren ikke var virkelig eier av eiendommen. Selv om man skulde anta at den enkelte godtroende kreditor saalenge debitor sitter med skjøte kan holde sig til eiendommen, følger ikke derav at ogsaa proformaskjøteinnehaverens konkursbo kan gjøre det, og ennu mindre at konkursboet skal kunne inndra en eiendom hvortil konkursdebitors proformahjemmel allerede var ophørt ved konkursbehandlingens aapning.

Sakens omkostninger antas at burde opheves for begge retter.

Dommerne Dahl, Aars og Næss kommer til et annet resultat enn herredsretten.

Odelsskjøtet av 15 oktober 1901 til den dengang umyndige Johans Bygland, maa visstnok forsaavidt anskues som

Side 983

proformaverk som det maa antas at saavel den for ham opnevnte - verge som hans foreldre og de til odelsløsningens gjennomførelse medvirkende kausjonister *har* ment at gaarden i realiteten skulde tilhøre faren Olav Bygland. Man anser det likeledes paa det rene at ogsaa Johans Bygland selv og - hans søskende efter at være blitt voksne den hele tid har gaatt ut fra at gaarden var farens eiendom og senere skulde overdras til den eldste sønn Eivind Bygland. Det synes enn videre at ha vært en utbredt opfatning, ikke bare innen slekten, men ogsaa i bygden forøvrig at Olav Bygland var den virkelige eier av gaarden.

Herav følger dog ikke at Johans Bygland heller ikke blir at anse som eier i forhold til godtroende tredjemann som har inngaatt rettshandel med ham under forutsetning om hans eiendomsrett til gaarden. Som skjøteinnehaver var Johans Bygland utad legitimert som eier av gaarden, og vi antar at under de i nærværende sak foreliggende omstendigheter maa den som i tillit til denne legitimasjon uten kjennskap til skjøtets proformakarakter har inngaatt rettshandel med ham, kunde holde sig til gaarden, ikke bare direkte i tilfelle av salg eller pantsettelse, men ogsaa inndirekte som satisfaksjonsobjekt for hans gjeldsforpliktelser. Vi skal herom nærmere bemerke følgende: Eiendommen Bygland blev av Olav Bygland løst paa odel i sønnen Johans' navn forat han (faren) som selv var insolvent og hvem eiendommen var frasolgt ved tvangsauksjon, ikke paany skulde bli forfulgt av sine kreditorer. Efter de for Høiesterett foreliggende opplysninger, finnes det godtgjort at

Torgrim Haugerud har stillet sig som kausjonist for Harald Manheim efter Johans Bygland nettop i tillit til hans (Johans Byglands) ved skjøtet legitimerede eiendomsrett til gaarden, samt at saavel Kvitseid sparebank som flere landhandlere har ydet ham en paa den samme forutsetning bygget kreditt. Da intet er oplyst om at nogen av disse har visst eller burde ha - visst at skjøtet til Johans Bygland var proformaverk, maa det legges til grunn at saavel kausjonist som kreditorer har befunnet sig i begrunnet god tro, naar de har basert de omhandlede rettshandler paa forutsetningen om hans eiendomsrett til - gaarden. Videre legger vi vekt paa at Johans Bygland ifølge sin egen forklaring har vært paa det rene med at hans stilling som skjøteinnehaver skaffet ham kreditt, likesom han har skrevet under paa Manheims vekselobligasjon i Lunde Sparebank vel vitende om at Torgrim Haugerud vilde ha ham og ikke broren Eivind foran sig som kausjonist, fordi det var Johans som hadde skjøte paa gaarden. Denne har ogsaa i en lang aarrekke (like siden 1901) optraadt som skjøteinnehaver og laantager, først ved verge og senere selv. Det maa ogsaa antas at broren Eivind har vært vel bekjent med forutsetningene for kausjonen til Lunde Sparebank.

Vi antar derfor i motsetning til herredsretten at Johans Bygland i forhold til sine godtroende kreditorer maa ansees for at ha vært eier av den omprosederte gaard, og at denne

Side 984

følgelig vilde være at inndra i hans konkursbo om han fremdeles hadde skjøte paa eiendommen. Vi finner ikke tilstrekkelig grunn til her at sonde mellem de enkelte kreditorer og konkursboet. Under de foreliggende omstendigheter maa det være en almindelig presumsjon for at den av Johans Bygland opnaade kreditt er ydet nettop i tillit til hans tinglyste hjemmel paa gaarden, og det er i saken intet oplyst om at nogen av hans kreditorer har vært bekjent med at skjøtet var proformaverk.

Det neste og for saken avgjørende spørsmål blir saaledes om Johans Byglands konkursbo kan kreve konkursskyldnerens overdragelse av eiendommen til broren Eivind Bygland ved skjøte av 1 september 1930 omstøtt i medhold av N. L. 5-13-44, jfr. konkurslovens § 43. Vi finner at maatte besvare dette spørsmål bekreftende, idet det efter sakens opplysninger ansees bevist at Johans Bygland ved denne avhendelse satte sig ut av stand til at fyldestgjøre sine fordringshavere.

Efter det an førte finner vi at konkursboets prinsipale paastand bør tas til følge forsaavidt den faste eiendom angaar.

Det paa gaarden værende, den 20 mai 1932 registrerte løsøre antas derimot at staa i en annen stilling. For løsørets vedkommende har Johans Bygland ikke hatt nogen legitimasjon som eier. Det maa derfor antas at tilhøre Olav og Gunhild Byglands uskiftede dødsbo sæn sameie og kan følgelig ikke inndras i Johans Byglands konkursbo.

Med hensyn til den ankende parts subsidiære paastand som efter det foranstaaende alene faar betydning for løsøret, er vi kommet til samme resultat som herredsretten og tiltreder i det vesentlige dens begrunnelse.

Domsslutning:

Eivind Bygland frifinnes. Saksomkostninger tilkjennes ikke. Salæret til den for Høiesterrett opnevnte sakfører, høiesterettsadvokat D. Cappelen fastsettes til kr. 500.

Av herredsrettens dom:

For et vekselobligasjonslaan som Harald Munheim, optok i Lunde Sparebank i 1927 paa kr. 1890, stil) et Torgrim Haugerud sig som 3dje selvskyldnerkausjonist og Johans Bygland som 2nen selvskyldnerkausjonist. Torgrim Haugeruds i uskiftet bo sittende enke maatte innfri laanet med renter og omkostninger og søkte regress hos Johans Bygland. Denne hadde intet at betale med. Efter forlangende av Kari Haugerud blev saa Johans Byglands bo av Vest-Telemark skifterett besluttet tatt under konkursbehandling den 21 april 1932.

Johans Bygland fikk ved odelskjøte datert og tinglyst 15 oktober 1901 den tinglyste hjemmel til Bygland - nedre i Kvitseid for en løsningssum av kr. 11.500. Efter at Kari Haugerud ved sin sak rører hadde forlangt betaling hos Johans Bygland, overdro han eiendommen til sin eldre bror Eivind Bygland ved skjøte datert 1 september, tinglyst 2 september 1930 for en kjøpesum av kr. 20.000. I handelen fulgte med hesten paa gaarden og gaardsredskapene verd satt til kr. 1500. Konkursboet mener at overdragelsen er skjedd for at hindre Kari Haugerud fra at faa dekning for sin

Side 985

fordring paa Johans Bygland og har anlagt nærværende sak for at faa eiendommen og det løsøre som var registrert i boet, inndradd i boet. - - -

Saksøkeren har for sitt prinsipale krav anført at Johans Bygland ved odelskjøtet av 1901 blev eier av Bygland nedre, at saksøkte Eivind Bygland forstod at overdragelsen til ham i 1930 skjedde, fordi Johans Bygland vilde gjøre sig insolvent for at undgaa at betale gjelden til Kari Haugerud - - - og paaberoper sig N. L. 5-13-44, jfr. konkurslovens § 43.

Saksøkte har anført at eiendommen aldri har tilhørt Johans, og at den følgelig ikke kan inndras i konkursboet. Eiendommen var nemlig frasolgt Johans' og Eivinds far Olav Bygland ved tvangsauksjon. Faren forsøkte først at ta eiendommen igjen paa odel i den eldste sønn Eivinds navn, men kunde ikke skaffe tilstrekkelige midler til løsningen, og han lot den derfor falle. Senere fikk han optatt et banklaan ved hjelp av kausjonister og løste eiendommen i 1901 i den yngre sønn Johans' navn for at bevare eiendommen for sig og slekten. - - -

Retten skal bemerke: Johans Bygland er født den 0.0.1891 og var altsaa 10 aar gammel da odelsløsningen blev gjennomført Han hadde ingen midler og betalte intet paa kjøpesummen. Kjøpesummen blev skaffet til veie som av saksøkte anført ved at der blev optatt et banklaan ved hjelp av kausjonister som faren Olav Bygland skaffet. Det er bevist at det var for at hjelpe Olav Bygland til at faa gaarden igjen at kausjonistene hjalp til og ikke for at skaffe Johans gaarden. Det var Olav som forestod driften av gaarden som eier og ikke som bruker for Johans. Det var ogsaa han som sluttet tømmeralgene. Da odelsøksmaalet blev anlagt i Johans' navn, blev Jørgen Ramunddalen opnevnt som verge for Johans. Raamunddalen fungerte i nogen faa aar, hvorefter Egil Bygland blev opnevnt som verge. Det er oplyst at vergen efter forlangende av kausjonistene for banklaanet hadde tilsyn med tømmerdriften og hadde i opdrag av kausjonistene at paase at det som tømmerdriften innbragte, blev anvendt til renter og avdrag paa banklaanet. Forøvrig drev Olav selvstendig gaarden for egen regning saalenge han hadde krefter til det, og det blev i hans levetid opført nye uthusbygninger paa gaarden. Jørgen Ramunddalen har forklart som vidne at han i egenskap av verge for Johans ikke hadde noget med overformyndieriet at gjøre, og det er ogsaa efter de forøvrig foreliggende opplysninger paa det rene at overformyndieriet ikke har hatt noget med eiendommen at bestille i den tid da Johans var umyndig. Johans har aldri gjort krav paa at eie eiendommen. Det har den hele tid vært hans, foreldrenes og hans søskens mening at Eivind som den eldste sønn skulde overta gaarden. - - - Retten anser det efter de saaledes foreliggende omstendigheter for helt klart at Johans aldri har vært den virkelige eier av eiendommen og at den derfor ikke kan inndras i hans konkursbo. Det er meget mulig at skjønningen til Eivind i 1930 var foranlediget ved at Kari Haugerud gjorde paagang for sitt regresskrav, men boet kan jo ikke bli bedre stillet fordi skjønningen blev foretatt enn uten denne. - - -

Retten skal tilføie at konkursboet har anført at grunnen til at Torgrim Haugerud skrev paa vekselobligasjonen som 3dje kausjonist var den at Johans satt med den tinglyste hjemmel til eiendommen, og han av den grunn ansaa sig sikret mot tap naar han hadde Johans foran sig paa papiret. Saavidt retten har forstaatt procedyren, gjør konkursboet i tilslutning hertil gjeldende at den omstendighet at Johans satt med hjemmelen, er tilstrekkelig til at eiendommen kan inndras i konkursboet, fordi

Side 986

Johans var legitimert som eier. Denne betraktningsmaate ansees for at være ganske uriktig. Det er visstnok saa at den virkelige eier maa finne sig - i en overdragelse eller en pantsettelse fra den som i pantebøkene staar som eier til godtroende tredjemann. Men derav følger paa ingen maate at en almindelig kreditor eller skyldnerens konkursbo kan tilegne sig en eiendom som skyldneren ikke eier, men som han har den tinglyste hjemmel til.

Johans Bygland kan heller ikke antas at ba vært eier av det registrerte løsøre, og konkursboets prinsipale paastand maa forkastes i sin helhet. Retten kan forøvrig henvisse til Oskar Andersen Formyndelovgivningen, utgave 1911, side 198, Rt-1911-1052 og Rt-1928-603. - -